

Оксана ПЕТРУК

(Київ, Україна)

НАВЧАЛЬНІ ВРАТИ УЧНІВ-ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ З УКРАЇНЬСЬКОЇ МОВИ

Важливою особливістю сучасної соціолінгвістичної ситуації в Україні є багатомовність. У нашій державі в місцях компактного проживання національних спільнот функціонують школи, в яких навчання ведеться румунською, угорською, польською мовами. У цих освітніх закладах молодші школярі навчаються мовою відповідної етнічної спільноти (для них – першою / рідною), а державну мову опановують як окремий навчальний предмет, адже вона є обов'язковим компонентом змісту освіти представників національних меншин. Згідно із Законом України «Про освіту» (2017) на наступних етапах навчання в цих школах частка предметів, які будуть викладати українською мовою, зростатиме. У подальшому для учнів, які є представниками національних спільнот, українська мова стає засобом опанування змісту інших навчальних предметів, а також інструментом адаптації до соціокультурних умов та соціалізації. Тому навчання української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин розглядається не лише як передумова нинішньої успішності школярів, але й як ресурс їхньої ефективності в майбутньому.

Нині в колі педагогічної громадськості тривають активні обговорення викликів, що постали перед освітянами в кризових умовах, зокрема це стосується й вимірювання втрат у навчанні та розроблення механізмів їх подолання. Прогнозуємо, що у здобувачів освіти, які є представниками національних спільнот, особливо відчутними будуть навчальні втрати з української мови, які можуть негативно позначитися на успішності з власне цього навчального предмета вже в початковій школі, в подальшому впливатимуть на опанування змісту навчання в базовій та профільній середній освіті, а в перспективі можуть завадити задоволенню соціальних потреб і запитів, стати причиною повільної адаптації молоді людини до нового середовища, перешкодити встановленню стосунків з однолітками, здобуттю вищої освіти, реалізації себе в професії.

Здійснений аналіз публікацій вітчизняних (Т. Алексеєнко, О. Барановська, Г. Бичко, Н. Бібік, М. Головка, Т. Засєкіна, В. Кремень, О. Локшина, В. Малихін, О. Онопрієнко, Т. Павлова, В. Терещенко, О. Топузов та інші) і зарубіжних науковців (A. Bertolletti, N. Bookman, H. J. Hough, S. Graham, D. Contini, M. Christian, L. Pier, A. Huebner та інші), міжнародних і неурядових організацій дає змогу стверджувати, що проблема освітніх втрат загалом, і навчальних зокрема, є однією із ключових. На сьогодні провадиться чимало наукових досліджень, практичних розробок на потреби змістового та процесуального забезпечення освітнього процесу в кризових умовах [1–6]. Водночас прикро констатувати, що

на тлі розгорнутої активності зі створення інструментарію та технологій діагностики навчальних втрат із більшості навчальних предметів, донині відсутні методичні рекомендації, навчально-методичні кейси щодо запобігання навчальним втратам учнів-представників національних спільнот з української мови як державної.

Ми доєднуємося до думки більшості науковців про те, що без проведення спеціальних моніторингових досліджень складно окреслити можливі втрати в навчанні, оскільки вони спричинені сукупністю багатьох чинників, які можуть різнитися як в межах регіону, так і окремого населеного пункту і навіть освітнього закладу [3, с. 3]. Очевидно, що надолуження прогалин у навчанні має бути тривалим і варіативним процесом. Доцільними кроками, що сприяли б пом'якшенню навчальних втрат з української мови як державної, вважаємо: виокремлення у змісті навчання опорних знань з предмета у кожному класі; унаочнення складного навчального матеріалу / тем із використанням різноманітних технік (як-то: скрайбінг, інтелект-карти, лепбуки тощо) та безперешкодний доступ здобувачів освіти до такого контенту; диференційований підхід до навчання (поділ класу на групи за рівнем знань і рівнем навчальних утрат).

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська О. В. Індивідуалізація та диференціація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів початкової школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. Вип. 29. С. 14–23. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734218> .
2. Глушко О., Джурило А., Кравченко С., Локшина О., Максименко О., Шпарик О. Стратегії на запобігання та мінімізацію наслідків навчальних втрат. Київ : Педагогічна думка, 2023. С. 16–18. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736917>.
3. Діагностика та механізми подолання втрат у навчанні молодших школярів. Методичні рекомендації [Електронне видання]/ кол. автор. ; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. О. В. Онопрієнко Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2023. 146 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736336> .
4. Ліпчевська І. Л. Тенденції розвитку української системи освіти в умовах воєнного стану в країні: від освітніх втрат до потенційних можливостей удосконалення освітнього процесу. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі*: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. Київ : Видавництво «Людмила», 2024. С. 123–124. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739969>.
5. Локшина О., Джурило А., Максименко О., Шпарик О. До питання про навчальні втрати: термінологічний концепт у сучасному науково-педагогічному дискурсі. *Український*

Педагогічний журнал. 2023. Вип. 2. С. 5–18. URL : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/655/691>.

6. Онопрієнко О. В. Вимірювання втрат у навчанні молодших школярів математики засобами платформи Eduten. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. Вип. 31. С. 131–140. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739081>.